

Handläggare: Anna Edström
Telefon: 08-508 28 760

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2013-03-12 p. 16

Samråd om ändring av gränsen för Hansta naturreservat

Remiss från stadsbyggnadsnämnden 2011-09415-55

Förvaltningens förslag till beslut

1. Föreslå att staden avvaktar att upphäva Hansta naturreservat inom vägområdet för Förbifart Stockholm enligt stadsbyggnadskontorets förslag i avvaktan på mark- och miljödomstolens prövning i mål M 3346-11
2. Om beslut om upphävande enligt stadsbyggnadskontorets förslag ändå meddelas, tillstyrka att Hansta naturreservat upphävs inom vägområdet för Förbifart Stockholm under förutsättning att:
 - Trafikverket genomför de kompensationsåtgärder enligt 7 kap 7 § miljöbalken som är listade under rubriken "Kompensationsåtgärder" under förvaltningens synpunkter i detta tjänsteutlåtande
3. Justera beslutet omedelbart

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Hansta naturreservat inrättades av Stockholms stad under förutsättning att en eventuell Yttre Tvärled vid reservatets östra kant kan genomföras. Yttre Tvärleden har sedan kommunens reservatsbeslut ändrat namn till Förbifart Stockholm och fått tillåtlighet enligt miljöbalken och väglagen i och med regeringens beslut 2009.

Stadsbyggnadskontoret föreslår nu att staden upphäver Hansta naturreservat inom ett område utmed sydöstra reservatsgränsen, i gräns med vägområdet för Förbifart

Stockholm. Området omfattar cirka elva hektar vilket motsvarar ungefär fyra procent av naturreservatets yta.

Som kompensationsåtgärd föreslår stadsbyggnadskontoret att Trafikverket ska genomföra följande åtgärder:

1. Återställning av området för motocrossbanan till attraktivt entréområde för reservatet. Restaurering av banområdet och delar av parkeringen till skogs- respektive kulturlandskap med nya stigar. Tydliggörande av områdets historia.
2. Upprustning av Hägerstalunds gårds trädgård.
3. Røjning i ädellövskog och på fornlämningar.
4. Åtgärder för att förbättra tillgängligheten till reservatet, till exempel genom att öka trygghetskänslan i gångtunneln under Akallalänken.

Miljöförvaltningen gör bedömningen att Förbifart Stockholms sträckning genom Hansta naturreservat medför förlust av de värden som reservatet avsåg att bevara inom Förbifartens vägområde. Sammantaget med stadens skrivning om Yttre Tvärleden i reservatsbeslutet samt regeringens beslut om tillåtlighet för Förbifart Stockholm, bedömer förvaltningen att det finns synnerliga skäl enligt 7 kap 7 § miljöbalken att upphäva Hansta naturreservat inom det aktuella vägområdet.

Miljöförvaltningen motsätter sig dock att staden ska upphäva den aktuella delen av naturreservatet innan den pågående tillståndsprövningen av Förbifartens vattenverksamhet har avgjorts i mark- och miljödomstolen. Detta motiverar förvaltningen med att miljö- och hälsoskyddsnämnden i sitt tidigare yttrande till domstolen har efterfrågat en samlad redovisning och bedömning av Förbifart Stockholms påverkan på berörda naturreservat. Om naturreservatet upphävs innan domstolens prövning kan en sådan samlad bedömning inte göras. I första hand anser förvaltningen därför att staden bör avvakta domstolens prövning.

När det gäller kompensationsåtgärdernas skälighet enligt 7 kap 7 § miljöbalken, gör miljöförvaltningen bedömningen att stadsbyggnadskontorets förslag till Trafikverkets kompensationsåtgärder inte är tillräckliga med hänsyn till omfattningen av intrånget från Förbifart Stockholm i reservatets naturvärden. Förvaltningen anser inte heller att kompensationsåtgärderna är tillräckligt specificerade för att kunna utgöra underlag för praktiskt genomförande och uppföljning. Förvaltningen föreslår därför mer omfattande och specificerade kompensationsåtgärder. Åtgärderna är framtagna i samråd med reservatsförvaltaren och stadsmuseet.

I andra hand, för det fall att beslut om upphävande fattas, tillstyrker därför förvaltningen stadsbyggnadskontorets förslag till ändring av naturreservatets gräns

under förutsättning att Trafikverket genomför de förtydligade kompensationsåtgärderna som redogörs för i detta tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Yttre tvärleden i beslutet om Hansta naturreservat

Kommunstyrelsen i Stockholms stad inrättade Hansta naturreservat med nuvarande gränser och omfattning 1998. År 2007 beslutade kommunfullmäktige i Stockholms stad att delvis ändra syfte och föreskrifter för naturreservatet, med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken.

Syftet med naturreservatet är att för framtiden bibehålla och vårda ett natur- och kulturlandskap och friluftsområde, som bland annat innehåller ett av länets mest mångformiga ädellövskogsområden, på ett sådant sätt att Järvafältets samlade natur- och kulturkvaliteter stärks.

Av reservatsbeslutet framgår att staden har inrättat Hansta naturreservat under förutsättning att en eventuell Yttre tvärled vid reservatets östra kant kan genomföras. Vidare anger reservatsbeslutet att staden är beredd att i enlighet med 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från reservatsföreskrifterna, eller om synnerliga skäl föreligger, ompröva delar av reservatet. Förutsättningen för stadens ställningstagande är att man i den särskilda prövningen av en Yttre tvärled har gjort en samlad bedömning av olika motstående intressen och där kommit fram till att vägen bör gå genom reservatet.

Processen Förbifart Stockholm

Sedan det aktuella vägprojektet omnämndes i reservatsbeslutet har Yttre tvärleden bytt namn till Förbifart Stockholm och ytterligare specificerats av Trafikverket avseende sträckning och utformning genom Hansta naturreservat. Förbifart Stockholm har också fått tillåtighet enligt miljöbalken och väglagen i och med regeringens prövning och beslut i september 2009.

Ytterligare steg i processen innan Trafikverket kan påbörja byggnationen av vägen är i första hand fastställelse av vägens arbetsplan samt fyra miljödomar enligt miljöbalken för att leda bort grundvatten samt bygga och driva tre tillfälliga hamnar. Tillståndsprövningen sker i mark- och miljödomstolen med förhandlingar utsatta till senare delen av 2013, enligt nuvarande tidplan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i januari 2012 fått lämna synpunkter på innehållet och omfattningen på Trafikverkets ansökan till mark- och miljödomstolen. I mål M 3346-11, som gäller vattenverksamhet enligt 11 kap

miljöbalken, lyfte nämnden fram vikten av att Trafikverket gör en samlad redovisning av Förbifartens påverkan på de berörda naturreservatens bevarandevärden så att det går att göra en bedömning av lämpliga kompensationsåtgärder.

Under hösten och vintern har miljöförvaltningens ekologer haft flera arbetsmöten med representanter från Trafikverket angående påverkan på och kompensationsåtgärder för naturreservaten Hansta, Igelbäcken, Sätmaskogen och Grimsta. Miljöförvaltningen har i sin tur samrått med stadsmuseet och berörda reservatsförvaltare för att kunna formulera förslag på tydliga och relevanta åtgärder som kompenserar för förlust av natur-, kultur- och rekreationsvärden i reservaten. Syftet med miljöförvaltningens arbetsmöten med Trafikverket har varit att framföra detaljerade synpunkter underhand inför att Trafikverket lämnar in sin kompletterade ansökan till mark- och miljödomstolen under våren 2013. Miljö- och hälsoskyddsnämnden, liksom andra instanser, kommer därefter att få möjlighet att granska och lämna synpunkter på Trafikverkets ansökan innan mark- och miljödomstolen påbörjar förhandlingarna.

Förbifart Stockholm i Hansta naturreservat

Detta samrådsärende gäller den del av naturreservatet där Förbifartens vägområde till viss del går i betongtunnel, men till största delen i ytläge. Det aktuella området som stadsbyggnadskontoret föreslår att staden bör upphäva ligger utmed den sydöstra gränsen och omfattar totalt cirka 11 hektar, vilket motsvarar cirka 4 procent av naturreservatets yta. Se översiktskarta ovan, aktuell del av Hansta naturreservat är skrafferad.

Området består av flera olika slags biotoper; blandskog, frisk gräsmark, fuktig gräsmark, sumpskog, torr gräsmark, övrig barrskog och övrig lövskog. De biotoper som arealmässigt får den största påverkan är gräsmark och lövskog, medan de högsta värdena främst är knutna till barrblandskog. Vägområdet medför också att Stordiket, livsmiljö för större vattensalamander, skärs av. Vägområdet innebär också ett intrång i Järvakilens spridningssamband, intrång i fornlämningar och kulturlandskapet kring dessa, påverkan på upplevelsen av kulturlandskapet kring Hägerstalund och minskar tillgängligheten till reservatet under den åtta år långa byggtiden.

Det område som i detaljplanen för Förbifarten är avsatt som skyddsområde föreslås däremot även fortsättningsvis omfattas av naturreservatet.

Föreslagna kompensationsåtgärder

Som kompensationsåtgärd föreslår stadsbyggnadskontoret att Trafikverket ska genomföra följande åtgärder:

1. Återställning av området för motocrossbanan till attraktivt entréområde för reservatet. Restaurering av banområdet och delar av parkeringen till skogs- respektive kulturlandskap med nya stigar. Tydliggörande av områdets historia.
2. Upprustning av Hägerstalunds gårds trädgård.
3. Røjning i ädellövskog och på fornlämningar.
4. Åtgärder för att förbättra tillgängligheten till reservatet, till exempel genom att öka trygghetskänslan i gångtunneln under Akallalänken.

Förvaltningens synpunkter

I första hand föreslår miljöförvaltningen att staden avvaktar att Hansta naturreservat upphävs inom vägområdet för Förbifart Stockholm enligt stadsbyggnadskontorets förslag i avvaktan på mark- och miljödomstolens prövning i mål M 3346-11.

Om beslut om upphävande enligt stadsbyggnadskontorets förslag ändå meddelas, tillstyrker förvaltningen att Hansta naturreservat upphävs enligt stadsbyggnadskontorets förslag under förutsättning att:

- Trafikverket genomför de kompensationsåtgärder enligt 7 kap 7 § miljöbalken som är listade nedan under rubriken ”Kompensationsåtgärder”.

Värden och påverkan

Förbifart Stockholm kommer att påverka delar av Hansta naturreservat på olika sätt, både indirekt och direkt, under byggtiden och under drift. Miljöförvaltningen bedömer dock att påverkan som följer med etableringen av vägområdet utgör det största och mest påtagliga intrånget i reservatets natur-, kultur och rekreativvärden, eftersom denna natur- och kulturmiljö försvinner i sin helhet.

Detaljerade beskrivningar av värden och påverkan finns i olika utredningar som har tagits fram eller som är under framtagande under processen med Förbifarten. Det som förvaltningen vill tydliggöra är att intrånget från Förbifartens vägområde, och det upphävande av reservatet som följer av det, motiverar omfattande kompensationsåtgärder.

Synnerliga skäl

Miljöförvaltningen gör bedömningen att Förbifart Stockholms sträckning medför en förlust av de värden som reservatet avsåg att bevara inom Förbifartens vägområde. Sammantaget med stadens skrivning om Yttre Tvärleden i reservatsbeslutet och regeringens beslut om tillåtlighet för Förbifart Stockholm anser förvaltningen att det finns synnerliga skäl enligt 7 kap 7 § miljöbalken att upphäva berörd del av naturreservatet.

Koppling till pågående tillståndsprövning i mark- och miljödomstolen

Miljöförvaltningen anser inte att staden ska upphäva den aktuella delen av naturreservatet innan den pågående tillståndsprövningen av Förbifartens vattenverksamhet har avgjorts i mark- och miljödomstolen.

Detta motiverar förvaltningen med att miljö- och hälsoskyddsnämnden i sitt tidigare yttrande till domstolen i januari 2012 har efterfrågat en samlad bedömning av Förbifart Stockholms påverkan på berörda naturreservat. Om naturreservatet upphävs innan domstolens prövning kan en sådan samlad bedömning inte göras. Förvaltningen anser att det då föreligger en risk att det inte går att kräva kompensationsåtgärder i skälig utsträckning enligt 7 kap 7 § miljöbalken för

förlorade natur-, kultur- och rekreationsvärden i Hansta naturreservat till följd av Förbifart Stockholm.

Bakgrund till förvaltningens kompensationsåtgärder

När det gäller kompensationsåtgärdernas skälighet enligt 7 kap 7 § miljöbalken, gör miljöförvaltningen bedömningen att stadsbyggnadskontorets förslag till Trafikverkets kompensationsåtgärder inte är tillräckliga med hänsyn till omfattningen av intrånget från Förbifart Stockholm i reservatets naturvärden.

Förvaltningen anser inte heller att kompensationsåtgärderna är tillräckligt specificerade för att kunna utgöra underlag för praktiskt genomförande och uppföljning. Förvaltningen föreslår därför mer omfattande och specificerade kompensationsåtgärder.

Åtgärderna har i olika grad utarbetats av miljöförvaltningen i samråd med stadsmuseet och reservatsförvaltaren samt kommunicerats med stadsbyggnadskontoret under den pågående processen kopplad till nämnda tillståndsärende i mark- och miljödomstolen.

Miljöförvaltningens förslag till åtgärder omfattar dock inte de kompensationsåtgärder som har direkt koppling till intrånget i reservatets fornlämningar, då det detta i första hand ligger inom stadsmuseets ansvarsområde att bevaka. De kompensationsåtgärder som miljöförvaltningen har diskuterat med stadsmuseet gäller återställningen och utvecklingen av området för motorcrossbanan och innefattar följande:

- Inledande arkeologisk utredning för att fastställa närliggande gravfälts ursprungliga utbredning.
- Skötselplan och skötselåtgärder för att röja fram och tydliggöra gravfälten RAÄ 146, 147, 148, 148 och 224 och deras koppling till omgivande natur.
- Ta fram och sätta upp en informationsskylt per gravfält.

Förvaltningen anser dock att oavsett ansvarsområde är det viktigt med samordning av de olika slags kompensationsåtgärderna vid det praktiska genomförandet så att inte konflikter uppstår mellan naturreservatet olika bevarandevärden.

Kompensationsåtgärder

Se översiktskarta för ungefärliga områden aktuella för åtgärder 1-4.

1. Återställning och utveckling av nuvarande område för motorcrossverksamhet till kulturlandskap, livsmiljö för större vattensalamander samt entréområde för reservatsbesökare.
 - Ta bort och omdisponera motorcrossbanans osorterade massor, under förutsättning att massorna är rena och fritt kan disponeras inom området.

- Ta bort befintligt staket runt motorcrossbanan.
 - Ta bort spolplatta och grus och anlägg äng (ca 50 kvm).
 - Anlägg äng på före detta körbanor och på ca 2/3 av befintlig parkering (ca 2,6 ha).
 - Etablera bryn med blommande och bärande buskar på tre platser (ca 1000 kvm)
 - Sätta upp staket för nya beteshagar (ca 2000 meter).
 - Anlägg en utjämningsdamm.
 - Gräva om åkerdiket för meandring.
 - För större vattensalamander anlägg anpassade dammar (befintliga och nya), ett vandringshinder för fisk, övervintringsvallar, platser för död ved, stenhögar. I möjligaste mån använda omdisponerade massor från området.
 - Anlägg en promenadstig, som kopplar samman de fyra gravfälten, som en rundslinga (ca 1 500 meter).
 - Anordna och märka ut parkering för reservatsbesökare (ca 35 platser) på kvarvarande del av befintlig parkering.
 - Placera fikabord på iordningställd gräsyta (tre stycken).
 - Ta fram och sätta upp en informationstavla om naturreservatet och fornlämningarna.
 - Besiktiga och ställa i ordning befintligt trätorn för reservatsbesökare.
 - Anlägg toalett för reservatsbesökare i anslutning till parkering.
2. Plan och åtgärder för upprustning av Hägerstalunds gårds trädgård.
- Ta fram en plan utifrån äldre kartunderlag och uppgifter för att kunna återställa hela eller delar av trädgårdsmiljön och karpdamarna.
 - Genomföra åtgärder enligt planen som stärker trädgårdens artrikedom och attraktivitet för besökare , till exempel grävning av karpdamarna, tillförsel av vatten till karpdamarna, slyröjning av området väster om värdshuset, stödplantering vid nuvarande parkering vid häststallet, och örtträdgård.
3. Röjning i bestånd med ädellövskog inom Natura 2000
- Försiktigt och successivt glesa ut i delar av beståndet genom att friställa gamla grova ekar där andra träd växer upp i kronan, röja inträngande gran, asp och enstaka hässlen, gynna föryngring av ek i brynmiljöer eller i partier utan lång skoglig ekkontinuitet.

- Röjningsinsatserna bör ske i två-tre steg under en tioårsperiod för att inte riskera att stressa de gamla ekarna och för att löpande kunna utvärdera resultatet.
 - Röjning och uttag av röjningsrester som inte ska lämnas i beståndet som död ved bör ske så att markskador inte uppstår.
4. Åtgärder för förbättrad tillgänglighet till naturreservatet
- Åtgärder som förbättrar tillgängligheten för besökare till reservatet under byggtiden bör främst prioriteras i gångtunneln under Akallalänken eller eventuell annan gångväg som kommer att anläggas för besökare till reservatet. Exempel på åtgärder är förbättrad belysning, vägvisande skyltning och sittbänkar.

Inför genomförandet av alla åtgärder listade under 1-4 ska samråd ske med miljöförvaltningen och reservatsförvaltaren trafikkontoret. För åtgärderna 1-3 ska samråd även ske med Stadsmuseet, för åtgärd 3 även med länsstyrelsen.

Slut.

Bilagor

1. 2011-09415-55 Remissbrev, ändring av gränsen för Hansta naturreservat. Remissbrev från stadsbyggnadskontoret.
2. Hansta naturreservat ändrad gräns. Stadsbyggnadskontorets förslag till ändrad gräns på karta.